

MUMEYYİLƏRİN
SƏLƏF MƏNHƏCİNƏ
ETDİKLƏRİ
CİNAYƏT

Müəllif:

Əbu Abdul-Aziz Ubeyd ibn Abdullah əl-Cəbiri

- Allah onu qorusun -

Tərcümə:

Mansur Cəlil

Bakı

1441/2020

Mərhəmətli və Rəhimli Allahın adı ilə

Aləmlərin Rəbbi olan Allaha həmd olsun, rəsulların ən şərəflisinə, onun ailəsinə və səhabələrinin üzərinə Allahın salavatı və salamı olsun. Bundan sonra,

Bu risalə fəzilətli şeyximiz Əbu Abdul-Aziz Ubeyd ibn Abdullah əl-Cəbiriyə - Allah onu qorusun - yönləndirilmiş suallardan və şeyxin onlara verdiyi cavablar toplusundan ibarətdir. Bu əziyyətinə görə şeyxə təşəkkür edirik.

BİRİNCİ SUAL

“Bəzi mumeyyəilərə deyildikdə ki, “İxvanul-Muslimin”, “Təbliğ camaatı” ilə oturmayın”, onlar deyirlər ki, “bu mənhəc hörmətli şeyx İbn Bəzzin mənhəci olub. O, bütün insanlarla oturardı”. Şeyx İbn Bəzzin رحمته mənhəcinin belə olması doğrudurmu?”

CAVAB

“Aləmlərin Rəbbi olan Allaha həmd olsun. Gözəl sonluq Allahdan qorxanlarındır. Mən şəhadət edirəm ki, Allahdan başqa ibadətə layiq ilah yoxdur, Onun şəriki də yoxdur. O, əməlisalehlərin dostudur. Həmçinin şəhadət gətirirəm ki, Muhəmməd Onun qulu və elçisi, Adəm övladının hamısının seyyididir. Allahın salavatı onun təmiz ailəsinin və səhabələrinin üzərinə olsun. Sonra, həqiqətən də bu sualın cavabı bizdən bəzi məsələlərin bəyanını tələb edir.

Birinci məsələ; hörmətli ata, imam, əsər üzərində olan böyük alim Şeyx Abdul-Aziz ibn Bəzz رحمته böyük imam və qüvvətli alim idi. Onun mənhəcdə böyük sabitliyi var idi. Onun mənhəcdə və şəri elmdə güclü olmasına, haqq üzərində möhkəm dayanmasına görə bir çox insanın yanında heybəti var idi. Əhli Sünnə ona hörmət edər və onu vüqarlı tutar, bidət əhli isə, onun heybətindən çəkinərdi.

İkinci məsələ; Biz onun hörmətli şeyx və haqq deməklə tanındığını bilirik. Onu Allah yolunda heç bir qınayanın qınağı qorxutmazdı. Haqla danışar və haqq uğrunda mübahisə edərdi.¹

---

¹ Şeyx İbn Bəzz رحمته əs-Səbuniyə rəddiyyəsində belə demişdir: “Əgər haqq əhli haqqın bəyanında sussa, xəta edənlər öz xətələrində davam edər və başqaları bu xətələrində onlara təqlid edərlər. Susanlar isə günah qazanarlar. Uca Allah Öz Kitabında onları qorxudaraq vəd etmişdir: “**Kitabda insanlara bəyan etdiyimiz açıq-aydın dəlilləri və**

Üçüncü məsələ; Şeyx İbn Bəzz رحمته ilə oturanlar onun halını bilirdilər. Həqiqətən də o, insanların qarşısında bəzi müxaliflərin adlarını çəkmək ilə məşhur olmuşdur.² Məsələn, “Ey filankəs, sakit dur! Sən fitnəkarsan”. Bəzi elm əhlinə “Bu doğru deyil, doğru olan budur”. Bununla insafılı olan kəsə şeyxin onlarla nəsihətsiz və şiddət göstərmədən oturmaması aydın olur. Bəzi insanlarla oturur, lakin onlardan seçilər, sünnəyə açıq şəkildə dəvət edirdi. Bu, onun həyatından bəllidir. Bununla “şeyx hər kəsə oturur, hər kəsə oturmaq onun mənhəcidir” sözünü başa düşmüş olursunuz və mütləq şəkildə belə deyil. Mən bu “hamı ilə oturmaq” sözü ilə tam razı deyiləm. Şeyx öndə gedən insan idi və hamı onunla oturmaq istəyirdi. İstər onun vətəni olan Səudiyyədə, istərsə də dünyanın başqa yerlərində olanlar onunla oturmaq, onun məclisində olmaq istəyirdilər. Ona görə də bu məclislərdə həmin insanların düzəlməsi üçün müəyyən siyasətin olması lazım idi. Digər bir tərəfdən şeyx böyük alimlər heyətində bəzi hərəkətlərə qoşulanların adlarının rəhbərə çatdırılması barədə olan sənədlərə imza çəkmiş, onların bəzilərinin dərslərinin dayandırılması, bəzilərinin isə həbs olunmasına qərar vermişdir. Bununla bizə

---

doğru yol göstərən ayələri nazil etdikdən sonra onları gizli saxlayanlara həm Allah lənət edir, həm də lənət edən bilənlər lənət oxuyurlar! Yalnız tövbə edənlər əməllərini islah edənlər və haqqı bəyan edənlər istisnadır. Mən onların tövbəsini qəbul edəram. Mən tövbələri qəbul edənəm, Rəhmliyəm!” (əl-Bəqərə, 159-160). Uca Allah alimlərdən və Kitab Əhlindən Kitabda olanları bəyan edib insanlardan gizlətməməsi üçün əhd almışdır. Kitabında olanları gizlədənləri pisləmiş və bizi onlara tabe olmaqdan çəkirdirmişdir. Əgər Əhli Sünnə haqqın (Kitab və Sünnənin) bəyanında sakit dursa, bu zaman Kitab Əhlindən qəzəbə düşər olanlara (yəhudilərin) və azmışlara (nəsrənilərə) oxşayrlar”. (İbn Bəzz “Məcmuul-Fətava” 3/72).

² Bununla İbn Bəzz رحمته müxaliflərə rədd etmiş və onlardan açıq-aşkar çəkirdirmişdir. Buna misal: Məsələn, Səad əl-Fəqih, Muhəmməd əl-Məsari, Usamə bin Laden, Abdullah əl-Qasimi, Səddam Hüseyn, Abdullah əl-Həbəşi, Rəşad əl-Xəlifə, Çuləm Əhməd Pərviz və başqaları”. (İbn Bəzz “Məcmuul-Fətava” 2/400; 3/268; 9/100, 128, 318; 18/250).

bəyan olur ki, şeyx sərtlik fayda verən zaman sərtlik göstərirdi.³ Mülayimlik fayda verən zaman mülayimlik edərdi.

Burda bir məsələ var. Əgər alim ictihad edərək xəta etsə, onun xətası mənhəc kimi, insanların gedəcəyi yol kimi götürülməz. O, xətasına görə bir savab qazanır. O, sadəcə bunu bacarıb. Uca Allah bəndəsini daşıya bilməyəcəyi yük ilə yükləmir. Lakin onun xətasının mənhəc və din kimi götürülməsi doğru deyil. Əksinə, xəta xətadır, doğru isə doğrudur.

İbn əl-Qeyyim رحمته buyurur: “Həqiqətən alim xəta edə bilər. Bu labüddür, çünki məsum deyil. Onun hər sözünün qəbul olunması icazəli deyil. Onun sözünün məsumun (yəni Peyğəmbərin ﷺ) sözü ilə eyni məqama çatdırılması səhvdir. Təqlid əhlini yer üzərində olan (haqq olan) bütün alimlər qınamış və bunu haram saymışlar. Bu, təqlid bəlasının və fitnəsinin əslidir. Onlar alimi ayağının sürüşdüyü məsələdə təqlid edirlər. Bu təqlid məsələsində onların heç bir dəlili yoxdur. Onlar xətanı din kimi götürürlər. Bu belə də olmalıdır, çünki əllərində heç bir dəlil yoxdur. Allahın haram saydığını halal, halal saydığını haram sayırlar. Dindən olmayan şeyi dindən sayırlar. Ona görə də belə olmalıdır. Əgər onlar təqlid

---

³ Şeyx İbn Bəzz رحمته buyurur: “Kim bir bidət edərsə, onu tərək etmək vacibdir. Kim bir bidət edərsə - istər bu Əhli Beytdə olan hədd aşma, istər Fatimə haqda hədd aşma, istər səhabələr haqda hədd aşma olsun, onlar tərək edilir. Çünki, Əhli Beytdə hədd aşmaq, Allahdan başqa onlara ibadət etmək küfr və İslamdan çıxaran mürtədlikdir. Kim bir bidət edərsə, tərək olunur, dost tutulmaz, ona salam verilməz, müəllim olmağa və başqalarını öyrətməyə layiq olmaz. Onunla yaxın münasibət saxlamaq üçün əmin olmaq olmaz. Əgər kim bidət etməz, müsəlmanların içində olar və İslamı izhar edərsə - hədisdə gəldiyi kimi: “İslam (xislətlərindən) ən xeyirli hansıdır?” Peyğəmbər ﷺ dedi: “Sənin, (ehtiyacı olana) yemək yedirtməyin, tanıdığına və tanımadığına salam verməyindir”. (Muslim, 160). Kim İslamı izhar edərsə, bizim müsəlman qardaşımızdır, ona salam veririk və onun salamını qaytarırıq. Kim şirk və bidət izhar edərsə, bizim (etiqaad) qardaşımız deyil. Əgər şirk edərsə, qardaşımız deyil, çünki bu, küfrdür. Kim bidət edərsə, haqqa qayıdana qədər tərək olunur”. (İbn Bəzz “Məcmuul-Fətava” 28/48).

etdikləri insanın məsum olmamasını deyirlərsə, onda xətanın baş verməsi labüddür".⁴

Həmin azğınlar və yalançılar Şeyxin (İbn Bəzzin رحمته) açıq ürəkli, gözəl qəlblı olmasından, nəsihəti, mülayimliyi, hikməti və gözəl moizəni sevməsindən istifadə edərək onunla münasibətdə olmuşlar. Sonda isə onlar Şeyxlə oturaraq onun nüfuzunu aşağı salmaq istəmişlər. Onlar Şeyxi alçaltmaq istəmiş, Allah isə buna imkan verməmişdir. Əgər bu, şeyxin yoludursa, müctəhid alimdirsə, biz də bununla Allaha yaxınlaşırıqsa, onlarla mülayim olması onların haqqı qəbul etməsinə görə idi.⁵ Sonda onlar şeyxi nüfuzdan salmağa çalışdılar, lakin onların səyləri puç oldu.

Həqiqətən böyük alimlər bidət və yalan əhlinə qarşımaqdan, onlarla bir yerdə olmaqdan və susanlardan çəkindirilmişlər. Səhabələrdən bizim dövrə qədər bu kimi şeylər belə olmuşdur. Mən sənə bəzi misallar çəkəcəyəm:

Rəvayət edilir ki, İbn Abbas رضي الله عنه demişdir: "Şeytanın yer üzündə ən xoşu gəlməyən və ən böyük düşməni mənəm". Soruşdular: "Nəyə görə?" O dedi: "Bidətin harada çıxmasından asılı olmayaraq – istər məğribdə olsun, istərsə də, məşriqdə bir bidət zühur etsə, həmin bidəti mənim yanıma gətirdikdə, sünnə ilə cavab verib onu yox edirəm. Bu da şeytana dəhşətli təsir edir".⁶

---

⁴ İlamul-Muvakkiin, 2/132-133.

⁵ Şeyx Ubeydin bu məsələni gücləndirən sözlərdən İmam İbn Bəzzin sözüdür: "Əgər bidətini tərək etmək və ondan uzaq durmaq məsələsində daha böyük şər yoxdursa, onda tərək etmək haqdır. Kim günah edərək onu elan edərsə, onu ən azı bir il tərək etmək lazımdır. Amma əgər tərək etmək onun islah olunmasına, bidətçiləri dəvət edib sünnəyə çağırmağa, dinin onların üzərinə vacib olacağı şeyləri onlara öyrətməyə və onlara hidayətin artırılmasına səbəb olacaqsə, onda tərək etməkdə tələsmək lazım deyil. Lakin yenə də onlara kafirlərə və günahkarlara edilən qəzəb kimi Allah üçün qəzəblənmək lazımdır". (İbn Bəzz "Məcmuul-Fətava, 9/423).

⁶ əl-Lələkai "Şərh Usuli İtiqadi Əhlis-Sunnə" 1/61.

Rəvayət edilir ki, Musab ibn Sad ؓ demişdir: “(Öz azgınlıqları ilə) fitnəyə düşənlərlə oturma! Yoxsa səni iki şey ilə xətaya salacaq; ya o, səni yoldan çıxaracaq və sən onun ardı ilə gedəcəksən. Ya da ondan ayrılmamış sənə zərər verəcək”.⁷

Bundan da daha şiddətli olan söz Allah Elçisinin ﷺ sözüdür: “İnsan öz dostunun dinindədir. Hər kəs kiminlə dostluq etdiyinə diqqət etsin!”⁸

Ona görə bidət və nəfsinə uyanlarla oturan müxtəlif cür olur, hamısına bir gözlə baxmaq olmaz. Hamısının ayrıca hökmü var.

Birincisi: Mənhəcdə və elmdə qüvvətli olması ilə seçilən, heybətli olan və haqqı deyən bir imamdır. Belə kimsə onlara təsir etmək və onların şərhlərini azaltmaq üçün oturandır. Necə ki, Şeyx İbn Bəzz ؓ belə edirdi. O, xalis sələfi idi və hizbilərin şübhələrini dəf edirdi.

İkincisi: Sələfi olub məsələlərdən xəbəri olmayan, mənhəc məsələlərini fərqləndirə bilməyən. O, haqqı və Sünnəni izhar edir və bidəti inkar edir, lakin məsələləri fərqləndirib ayırd edə bilmir. Ona görə, bütün firqələrlə oturur. Belə olduqda, biz ona nəsihət edərik və mülayim şəkildə başa salarıq ki, sənin oturduğun adamlarda problemlər var. Bu qisim insanları tərək etmək olmaz, əgər tərək etsək, gedib onlarla oturacaq.

Üçüncüsü: Mumeyyəlik⁹ olan kəs hər kəslə oturur və hər kəsi doğru sayır. Şəkk yoxdur ki, bu sələf mənhəcinə təhlükədir. Ona

---

⁷ İbn Batta “əl-İbənətul-Kubra” 2/442.

⁸ Əbu Davud, 4833; Ət-Tirmizi, 2378; Əhməd, 8417. əl-Albani həsən olduğunu bildirmişdir.

⁹ “Bir şey və ya mis, qızıl məa feilindəndir, bu da axmaq, ərimək deməkdir”. (Lisanul-Arabın, “mim yə ayn” fəsli, 8/334). “əl-Məiyə” atın kəkili olan yerə deyilir”. (Təcul-Urus, 22/223-224). əl-Qasim ibn Sələm ؓ demişdir: “Bir şey “məa” feilindəndirsə, o şey əriyər. Peyğəmbər ﷺ belə buyurur: “Mədinə əhlinə pislilik etmək istəyən hər kəs, duz suda əridiyi kimi əriyəcəkdir”. (əl-Buxari, 1744, 1877). Bir gün İbn Məsuda ؓ gümüşdən və qızıldan su qabı hədiyyə olunmuşdu. O da bir yerin qazılmasını və ora

haqq mənhəci xatırlamaq, nəsihət etmək və bu yolla haqqa müxalif olmasını bəyan etmək lazımdır. Əgər haqqı qəbul etsə, çox gözəl. Qəbul etməsə, onda kəramət yoxdur.

Dördüncüsü: Onlarla oturub-dururlar, onların saylarını çoxaldırlar və sələflərə qarşı şiddətliidlər. Bu, azğın hizbidir.

Beşincisi: O, sələfidir, lakin baxışı belədir ki, onlarla oturub haqqı ona bəyan etsin, onlara hüccəti çatdırsın. Necə ki, bəzi şeyxlərimiz belədirlər. Allah bizi və onları, sözdə və əməldə haqqa müvəffəq etsin. Bəzi azğın camaatları hüccəti çatdırmaq üçün onların öz minbərlərindən ziyarət edirlər. Mənə görə bu işdə müxalif olmaq daha yaxşıdır. Bizimlə onlar arasında bir qədər şiddət olmalıdır. Lakin onları tərək etmərik, nə qədər ki onlar bizimlədirlər və bizim sayımızı çoxaldırlar. Onlar müəyyən səbəblərə görə hizbilərin dövətlərini qəbul edirlər, onların elmi dövriyyələrində iştirak edir və mühazirə verirlər. Biz onlardan xeyirli şeyxlər tanıyırdıq ki, mənhəcdə və sələfilikdə güclüdürlər. Mənə görə, onlar hizbilərə müxalif olsalar, daha yaxşıdır. Çünki hizbilər onların ziyarətlərindən öz mənafeləri üçün istifadə edirlər.

---

odunun tökülməsini əmr edir. Sonra bu su qabını ora qoyur və bu qablar da **əriməyə** başlayır. O, yanındakı qulluqçuya deyir ki, get Kufə əhlindən bunu bizə gətirəni çağır. Bir dəstə insan yanına gəldikdə, onlara deyir: “Bunu görürsüz?” Onlar deyirlər: “Bəli”. İbn Məsud deyir: “Biz dünyada bu verdiklərinizdən daha tez əriyən bir şey görmədik”. Sonra onu əritməyi əmr etdi. (Qızıl və gümüş qablar da) bir-birinə qarışdı və rəngləri dəyişdi”. İbn Ayyiyə “Muhərrar əl-Vaciz” 3/513). Bu şeyin bəyanı üç şeyi açıqlayır:

1. Bu söz şəriətdə və lüğətdə varid olmuşdur.
2. “Sələflər bu sözü Seyyid Qutubdan götürüblər” sözünün batil olması ortaya çıxır.
3. Dində dəyişkən olanlar və hara gəldi qarışanların mənhəci bu sözün üzərində qurulmuşdur.

İKİNCİ SUAL

“Bəziləri cavan elm tələbələrini müxalif dəstələrdən ibarət olanların mənhəclərini öyrənməkdən yayındırır və deyirlər: “Əgər dində təzə olan şəxs elm tələb etsə, müxalif mənhəcləri mənimsəyəcək”. Bu - yəni elm tələb edib müxalifləri öyrənməmək - cavanlar üçün müxalif mənhəcləri tanımağa kifayətdirmi?”

CAVAB

“Mənə görə məsələni bu cür mütləq demək olmaz. Əksinə, dində fəqih olmaq – sünnəni tanımaq və ona dəvət etməklə, bidətdən və bidətçilərdən çəkəndirməklə olar. Bu mütləq deyilən söz üzərində cavanlar toplusu yaranıb ki, onlarda mənhəci başqa mənhəclərdən ayıran elm yoxdur.¹⁰ Peyğəmbər ﷺ ona peyğəmbərlik veriləndən ölənə qədər tövhidə həris olub ona dəvət etmiş, dinin namaz, oruc, zəkat, həcc və başqa vaciblərini təbliğ etmiş, şirkdən, başqa günahlardan və dində olan yeniliklərdən (bidətdən) çəkəndirmişdir. Burada gözəl örnək var - o da haqq mənhəcdir.

Allah Elçisindən ﷺ qorunub saxlanılan və səhih nəql ilə Abdullah ibn Amr ibn əl-Asdan رضي الله عنه rəvayət olmur ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurmuşdur: “Həqiqətən məndən əvvəl elə bir peyğəmbər olmayıb ki, (onlar üçün) bildiyi hər bir xeyiri ümmətinə göstərmək və bildiyi hər bir şərddən onları çəkəndirmək boynuna düşməsin”.¹¹ Ümmətin bölünməsi haqda səhih olan hədis Əhli Sünnə üçün

---

¹⁰ İmam İbn Xuzeymə رحمته الله “Tövhid” kitabını yazmaq səbəbini qeyd edərək demişdir: “Mən bəzi hədis tələbələrindən onların cəhmilər, mötəzilələr və qədərilər kimi bidət əhlinin məclislərində oturmaqlarını eşidirdim. Bu səbəbdən onların bəzilərinin haqdan zəlalətə meyl etmələrindən qorxdum. Elə buna görə də bu kitabı tərtib etdim”. (“Kitəbut-Tövhid və Rəbbin Sifətlərinin İsbati” səh. 5).

¹¹ Muslim, 1844, 3431, 4882.

doğru hüccət sayılır. Allah Elçisi ﷺ buyurur: “Mənim ümmətim yetmiş üç firqəyə ayrılacaq, onlardan biri Cənnətə, yetmiş ikisi isə, Cəhənnəmə düşəcək”. Səhabələr dedilər: “Ey Allahın Elçisi, onlar kimlərdir?” O dedi: “Onlar camaatdırlar!”¹²

Abdullah ibn Məsuddan ؓ soruşdular ki: “Camaat kimlərdir?” O dedi: “Camaat tək olsa belə, haqqa müvafiq olandır”. Nueym ibn Həmməd ؓ deyir: “(Haqq tabe olduqda) sən camaat olursan”.¹³ Baxmayaraq bu rəvayət zəifdir, lakin bəzi elm əhli hədisin şahidləri olduğuna görə bu rəvayəti səhih saymışlar. Hədisdə deyilir: “Onlar kimlərdir, ey Allahın Elçisi?” Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Bu gün mənim və səhabələrimin yolunda olanlar”.¹⁴

Peyğəmbər ﷺ səhih hədisdə Dəccaldan çəkirmiş və səhabələr onun Mədinənin xurmalıqlarında olduğunu zənn etmişlər.¹⁵ Həmçinin xavariclərdən çəkirmiş, onların öldürülməsini və onlarla vuruşmağı əmr etmiş, buna görə də əcr alacaqlarını vəd etmişdir.¹⁶ Bu məsələdə Peyğəmbər ﷺ Allahdan gələn vədin olduğunu deyir. Həmçinin Peyğəmbər ﷺ qədərildən çəkirmiş və onları bu ümmətin məcusiləri adlandırmışdır.¹⁷ Həmçinin

¹² İbn Məcə, 3992. Hədis səhihdir. Bax: Silsilə əs-Sahiha, 1492.

¹³ Əbu Şəmə “əl-Bəas alə İnkəril-Bidə val-Həvadis” səh. 22.

¹⁴ əl-Hakim, 444. Hədis həsən li-ğeyrihidr. Bax; Silsilə əs-Sahiha, 204.

¹⁵ Rəvayət edilir ki, Nəvvəs ibn Səman ؓ belə demişdir: “Bir gün səhər Peyğəmbər ﷺ bizə Məsih əd-Dəccal haqqında danışmağa başladı. Onun haqqında səsini gah alçaldaraq, gah da yüksəldərək elə bir tərzdə danışdı ki, biz onu (Dəccalı) Nəhl (xurmalıq) deyilən bir yerdə zənn etdik...” (Muslim, 5228, 7560).

¹⁶ Əli ؓ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Axır zamanda yaşları az, beyinləri küt olan kimsələr gələcəklər. Onlar ən xeyirli sözləri danışacaqlar, (lakin) ox ovunu dəlib keçdiyi kimi İslamdan çıxacaqlar. Onların imanı xirtdəklərindən o yana keçməyəcəkdir. Odur ki, onları harada görsəniz, öldürün! Şübhəsiz ki, onları öldürən kimsələrə Qiyamət günü bunun müqabilində mükafat veriləcəkdir”. (əl-Buxari, 3342, 3611, 6390; Muslim, 1771, 2511).

¹⁷ İbn Ömər ؓ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ demişdir: “Qədərilər bu ümmətin məcusiləridir. Xəstələndikləri zaman onları ziyarət etməyin, öldükləri zaman

rafizilərdən çəkəndirmiş və demişdir: “Məndən sonra pis adla adlanan bir toplum çıxacaq. Onlar rafizilərdir. Onları harda görsəniz onları öldürün. Onlar müşriklərdir”.¹⁸

Şeyxul-İslam İbn Teymiyyə ر.ه.ه. demişdir: “Xavariclərin, rafizilərin və onlara bənzərlərin camaatdan ayrıldıqları təqdirdə öldürülməsinə müsəlman ümməti icma etmişdir”.¹⁹ Biz də bu qeydin üzərindəyik. Əgər rafizilər mürtəddirlərsə, biz onlardan uzaq dururuq. Peyğəmbər ﷺ bu firqələrdən çəkəndirmişdir. Halbuki bu firqələr onun dövründə olmamışlar. Həmçinin günahlardan və bu günahları edənlərdən çəkəndirmişdir. Halbuki onun dövründə bu günahlar və günahkarlar olmamış və onları görməmişdir. Peyğəmbər ﷺ buyurur: “Cəhənnəm əhlindən olan iki sinif insan var ki, onları görmədim. Yanlarında inək quyruğuna bənzər qamçılarla insanları vuranlar və geyinmiş çılpaq, yellənərək gəzməyi öyrədən və yellənərək gəzən qadınlar. Başları dəvə hörgücü kimidir...”.²⁰

Bununla sizə məlum oldu ki, sualda olan kimi söz demək icazəli deyil. Əksinə müəllimə sünnəni, tövhidi, dinin başqa fərz olan məsələləri, elmi, ibadətlərdə olan əməlləri, şəri əhkamları və davranışı tələbəsinə öyrətməsi vacibdir. Günahların ən əzəmətli olanından şirkdən, bidətlərdən çəkəndirmək də buna aiddir. Lakin elə olur ki, alim yeni tələbəsinə bəzi mətnləri və bəzi lazımlı şeyləri əzbərlətdirmək üçün müəyyən məsələləri deməyi gecikdirir. Bu,

---

cənazələrində iştirak etməyin”. (Əbu Davud, 4691. Hədis həsəndir. Bax: Silsilə əs-Sahiha, 2748).

¹⁸ Əli ر.ه.ه. rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurmuşdur: “Məndən sonra pis adla adlanan bir toplum çıxacaq. Onlar rafizilərdir. Onları harda görsəniz öldürün, çünki onlar müşriklərdir”. Səhabələr dedilər: “Ey Allahın Elçisi, onların əlaməti nədir?” O dedi: “Səndə olmayan şeyi sənə nisbət edəcəklər və səhabələrimi söyəcəklər”. (İbn Əbu Asim, 979. **Hədis uydurmadır.** Bax: Silsilə əd-Daifə, 5590).

¹⁹ İbn Teymiyyə “Məcmuul-Fətava” 28/530.

²⁰ Muslim, 3971, 5098, 5704, 7373.

işin gərəkdiyi qədər olmalıdır, çünki hal-hazırda dəvət sahəsində bidətin, yalanın və nəfsə uymanın yayılması var. Artıq bu azğınlıq hər bir evə girə bilər. Ümmətə nəsihət edənlərə haqqı dəlil ilə bəyan edib insanları ona həvəsləndirmələri, bidəti bəyan edib ondan çəkəndirmələri vacibdir. Hal-hazırda dəvət sahəsi Allahın rəhm etdiklərindən başqa çox çirkli və üfunətlidir. Lakin Allaha həmd olsun ki, haqq əhli var və çoxdur. Allahdan onlara verilən vergi var. Aralarında əlaqə mövcuddur, qüvvələri və dəvətləri var. Bununla yanaşı dəvət sahəsində çirkli sözlər və əməllər deyilir. Əgər insan bu sualda deyilən kimi etsə, onda sünnə ilə bidət arasında fərq qoyulmayacaq. Bidət əhlinin sifətlərindən biri də onların ümumi şəkildə danışmaları və təfsilata getməmələridir. Belə ümumi sözlərdən çəkinin. Haqq bununla bəyan olunmur. Sələfin – Peyğəmbərin ﷺ və səhabələrin yolunda olanların yolu ilə gedin.²¹

Mən sizə Əbu Amr Abdul-Bərrin “Təmhid” kitabında gətirdiyi bir şeyi demək istəyirəm: “Əşhab ibn Abdul-Aziz rəvayət edir ki, Malik ibn Ənəs ؓ demişdir: “Vahb ibn Keysən gəlib bizimlə oturur və bu sözü bizə demədən durmazdı: “Bu ümmətin əvvəli nə ilə islah olunubsa, sonu da onunla islah olacaq”. Əşhəb deyir: “Malikə dedim: “O, nəyi qəsd edir?” Malik dedi: “İslamın əvvəli necə olubsa, yəni zəfər təqvasına qayıtmaqla mümkündür”.²²

---

²¹ Şeyxul-İslam İbn Teymiyyə ؒ bidət əhlini vəsf edərək demişdir: “Onlar Kitab və Sünnəyə irad edərək, irad etdikləri şeyi - ağıl, kəlam, fəlsəfə və ya başqa şey adlandırırlar. Bununla da ümumi və mütəşabih sözlər üzərində öz zəlalətlərini qururlar. Bu sözlər çoxlu mənalar ehtiva edir və oxşar ləfzlər işlədilir. Məna da haqqı və batili əhatə edir. Orda olan haqq götürülür, batil isə rədd olunur. Həmin batilə Peyğəmbərdən ﷺ hədislər gətirməyə başlayırlar. Bu zəlalətin mənşəyidir və ümmət bizdən qabaq buna görə azıb”. (Dəru Təarud əl-Aql vən-Nəql, səh. 120-121).

²² İbn Abdul-Bərr “ət-Təmhid” 10/23

ÜÇÜNCÜ SUAL

“Bəzi elm tələbələri önə çıxaraq hökm məsələlərində, kişilərin halını tanımaqda və məsələləri bilməkdə üsul qaydaları olan böyük alimlərdən önə keçirlər, onlara müxalif olurlar. Deyirlər ki, “bizə kiməsə tabe olmaq vacib deyil”. Bu məsələdə sizin bizə məsləhətiniz nədir?”

CAVAB

“Bu suala doğru şəkildə cavab vermək üçün təfsilata ehtiyac var.

Birinci məsələ: **“Onlara əmin-amanlıq və ya qorxu xəbəri gəldikdə, dərhal onu yayarlar. Halbuki bunu Peyğəmbərə və özlərindən olan əmr sahiblərinə çatdırsaydılar, içərilərindən o xəbərin mahiyyətinə varan kəslər onu bilərdilər. Əgər sizə Allahın lütfü və rəhmi olmasaydı, əlbəttə, az bir qisminiz istisna olmaqla, şeytana uyardınız”** (ən-Nisa, 83).

Bu ayə ilə Uca Allah müsəlmanları şərəfli bir qayda üzərində tərbiyə edir və müşkül bir məsələ olanda hansı addımları atmağın lazım olduğunu bizə öyrədir. İnsanların çətinliyə düşdüyü hallarda bilən adamlara müraciət etmək və məsələni onlar vasitəsilə həll etmək lazımdır. Onlar da iki qisimdir:

1. Sağlığında Peyğəmbərə ﷺ, ölümündən sonra isə, onun sünnəsinə müraciət etmək lazımdır.
2. Əmr sahibləri: alimlər, hakimlər, şura əhli, məsələni həll edən siyasətdə və şəriətdə təcrübəli insanlar. Onlar bu məsələləri düzgün hökm verə bilir və məsələləri düzgün həll edirlər.

İzah etmək üçün qeyd edirik: Səhih Muslimdə rəvayət olunur ki, Peyğəmbərin ﷺ zövcələrini boşayıb şayiəsi yayılmışdı. Ömər dedi: “Peyğəmbərin ﷺ yanına getdim və dedim: “Ey Allahın Elçisi, zövcələrini boşamısan?” Peyğəmbər ﷺ dedi: “Xeyr!” Ömər dedi:

“Bu məsələ baş verəndə, dəqiqləşdirmək üçün Peyğəmbərin ﷺ yanına gəldim. Ayə də nazil olanda, başa düşdüm ki, bir məsələ olanda dəqiqləşdirmək lazımdır”.²³

İkinci məsələ; Amma sual verənin deməsi ki, “bizə kiməsə tabe olmaq vacib deyil”, biz də deyirik ki, sənə kiməsə tabe olmağının vacib olmadığını biz də deyirik. Lakin, bu ümumi sözdür. Bu sözdə xəta da, savab da ehtimal oluna bilər. Haqq da, batil də ehtimal oluna bilər. Sənə bunu şərh etmək, açıq danışmaq yaxşı olar. İbrət filankəsin dediyində deyil. İbrət dəlildədir. İnsanlar ixtilaf etdikdə, məsələni Allaha və Onun Elçisinə ﷺ qaytarmalıdırlar. Uca Allah Buyurur: **“Ey iman gətirənlər! Allaha itaət edin, Peyğəmbərə və özünüzdən olan rəhbərlərə də itaət edin. Əgər bir şey haqqında mübahisə etsəniz, Allaha və Axirət gününə iman gətirmisinizsə, Allaha və Peyğəmbərə müraciət edin...”** (ən-Nisa, 59). Allaha müraciət etmək - Allahın Kitabına, Onun Elçisinə ﷺ müraciət etmək - sağ olanda onun özünə, öləndən sonra isə onun sünnəsinə qaytarmaqdır.²⁴ Sənin bu ümumi sözün olduqca batil sözdür. Bu cür sözləri deyib dayanmaq elmdə yeni olanları özünə və ya sənin kimilərinə bağlamaq məqsədi daşıyır. Əksinə, sənə insanları əqidə və mənhəcdə sağlam olan, bilinən və ümmətə faydalı olan böyük alimlərə bağlamaq vacibdir.²⁵

---

²³ Muslim, 2707, 3768.

²⁴ İmam İbn əl-Qeyyim ر.ھ. buyurur: “Müsəlmanlar icma ediblər ki, Allaha müraciət etmək - Allahın Kitabına, Onun Elçisinə ﷺ müraciət etmək isə sağ olanda onun özünə, öləndən sonra isə onun sünnəsinə müraciət etməkdir”. (İləmul-Muvakkiin, 1/174). İbn Kəsir buyurur: “Bu iş Allahdandır. İnsanlar hər hansı bir şeydə - dinin əslində və ya fiqh məsələlərində ixtilaf edərlərsə, bu ixtilafı Allahın Kitabına və Peyğəmbərin ﷺ sünnəsinə qaytarmaq lazımdır”. (İbn Kəsir “Təfsir” 2/304).

²⁵ Yəhyə ibn Məaz ər-Razi demişdir: “Alimlər Muhəmməd ümməti üçün atalarından və analarından da rəhmlidirlər”. Soruşdular: “Bu necə ola bilər?” Dedi: “Çünki ataları və anaları onları dünya odundan qoruyur. Alimlər isə onları Axirət odundan qoruyurlar”. (Muxtəsər Nəsihətu Əhlil-Hədis, səh. 167).

Həqiqətən alimlər peyğəmbərlərin varisləridir. Alimlərin kəlmələri, xüsusən ciddi məsələlərdə mötəbərdir. Xüsusən də kimdən-sə çəkirdikdə, elə-belə demir, dediklərini dəlil ilə deyir və həmin şəxsin mənhəcinin düzgün olmadığını qeyd edirlər. Dəlil ilə dediklərinə görə də alimlərin özünə görə deyil, dedikləri dəlilə görə onların dediklərini qəbul etmək vacibdir. Burdan da aydın olur ki, sualda deyilən söz batildir.

DÖRDÜNCÜ SUAL

“Əgər bir insanın halı (hansı mənhəcdə olduğu) bilinməsə, onun halını bilmək üçün sual vermək icazəlidir, yoxsa icazəli deyil? Allah sizə bərəkət versin!”

CAVAB

“Şübhəsiz hər bir zamanda insanların tanımadıqları adamlar olub. Tanınmayan insan sakit adamdır və haqqa heç bir müxaliflik etmirsə, onun belə qalmağında heç bir problem yoxdur. Lakin insanlar o şəxs haqqında şübhə etsələr və ya ondan hər hansısa bir məsələni öyrənmək istəsələr, onlara həmin adamın halını öyrənmək lazımdır. Buna dəlil də Muslimin və başqalarının Müaviyə ibn əl-Həkəmdən ﷺ rəvayət etdikləri hədisdir.

Rəvayət edilir ki, Muaviyə ibn əl-Həkəm ﷺ demişdir: “Mənim bir kənizim vardı. Uhud dağı və Cəvvanıyyə deyilən yerdə mənim qoyunlarımı otarırdı. Bir gün baxdım ki, qoyunlarımdan birini canavar aparıb. Mən də Adəm övladıyam, hamının qəzəbləndiyi kimi qəzəblənirəm. Mən ona bir şillə vurdum. Sonra Peyğəmbərin ﷺ yanına gəldim. Bu, mənə çox ağır gəlmişdi. Bu səbəbdən Peyğəmbərdən ﷺ: “Ey Allahın Elçisi, onu azad edim?”- deyə soruşdum. “Onu bura gətir”- deyə buyurdu. Onu Peyğəmbərin ﷺ yanına gətirdim. Ondan belə soruşdu: “Allah haradadır?” O: “Səmada”- deyə cavab verdikdə, O yenə soruşdu: “Mən kiməm?” O: “Sən Allahın Elçisi”- deyə cavab verdi. Mənə: “Onu azad et. O, mömindir!”- deyə buyurdu”.²⁶

Süfyan əs-Sovri ﷺ demişdir: “Mosul əhlini Muafi – yəni ibn İmran ilə imtahan edin. Kim onu xeyirlə yad etsə, deyərəm ki, o,

²⁶ Muslim, 836, 1227; Əbu Davud, 930.

Əhli Sünnə val-Cəməadandır. Kim onu pisləsə, deyərəm ki, o, hava (bidət) əhlidir”.²⁷

Bəqiyyə ibn əl-Valid ☺ deyir: “Biz insanları Əvzai ilə imtahan edirik. Kim onun barəsində xeyir danışarsa, onun Əhli Sünnədən olduğunu bilərik”.²⁸

İmam Əhməd ibn Hənbəl ☺ deyir: “Əgər bir kişini Əhməd ibn Sələmə haqqında pis danışdığını görsən, onun İslamı barəsində şübhə edə bilərsən, çünki o, bidətçilərə qarşı sərtidir”.²⁹

Quteybə ibn Səid ☺ deyir: “Yəhyə ibn Səid, Abdur-Rahmən ibn Məhdi, Əhməd ibn Muhəmməd ibn Hənbəl və İshaq ibn Rahaveyh kimi hədis əhlini sevən bir adam görsən, bil ki, o, Əhli Sünnədənir. Onlara müxalif olanları görsən bil ki, o, bidətçidir”.³⁰

Əgər bir adam barəsində şübhə olsa və ya hər hansı bir məsələ ondan soruşularsa, onu imtahana çəkmək olar.³¹ İnsanlar bunu (şəxsləri imtahan etmək) məsələsini rədd edə bilməzlər. Biri bir qadın ilə evlənmək istədikdə, qadının yaxınları onun haqda sual verməyə, onun halı, dini və əxlaqı barədə maraqlanmağa başlayırlar. Bu əsaslarla məlum olur ki, “müsəlmanın əsli adillikdir” sözü batildir.³² Çünki cərh və tədil elminin kitablarında bizim sözə bir çox dəlillər var. Müsəlmanların əsli adillik olsa idi, cərh və tədil alimlərinə ehtiyac olmaz, kimi gəldi cərh və tədil edərdilər.

---

²⁷ Təhzibul-Kəməl, 28/153.

²⁸ Təhzib ət-Təhzib, 6/241.

²⁹ Siyər Ələmun-Nubələ, 7/450.

³⁰ əl-Lələkai “Şərh Usuli İtiqad Əhli Sunnə” 1/74.

³¹ İbn Teymiyyə ☺ demişdir: “İnsanların hallarını bəzi yollarla bilmək olur. Bəzi hallarda hansısa insanların şahidlikləri ilə bilinə. Bəzi hallarda cərh və tədil ilə bilinə. Bəzi hallarda isə insanlarla imtahan etməklə olur” (Məcmuul-Fətava, 15/329).

³² İbn Teymiyyə ☺ buyurur: “O sözə gəldikdə ki “Müsəlmanın əsli adillikdir”, bu söz batildir, çünki insanın əsli zülm və cahillikdir. Uca Allahın buyurduğu kimi: **“...Doğrudan da, o, zalım və cahildir”** (əl-Əhzab, 72). Şəhadət kəlməsini sadəcə tələffüz etmək, insanın adil olması demək deyil”. (Məcmuul-Fətava, 15/357).

BEŞİNCİ SUAL

“Bəzi elm tələbələri elm əhlinin kitablarından bir şeyi nəql etmək və bunları hansı qaydalarla götürüb nəql etmək məsələsində çəşqınlıq içindədirlər. Bu mövzuda tövhid və sünnə alimləri nə cür qaydalar qoyublar?”

CAVAB

“Əgər nəql etmək istədikləri kitabların müəllifləri sələfilədirsə, mənə görə onlardan nəql etmək məsələsində müşkül məsələ yoxdur. Lakin elə şey seçməlisən ki, yaşadığın zamana və məkana münasib olsun. Amma əgər bidət əhlindən nəql edirsə, bu məsələ bir mənalı deyil. Bunun təfsilatı var. Ona görə alimlər bidət əhlinin kitablarını üç qismə bölüblər.

Birinci növ; Belə kitablar xalis bidətlə doludur və orda sünnədən əsər-əlamət yoxdur. Belə kitablardan istifadə etmək haramdır. Yalnız elm sahibləri – haqqı batildən ayıra bilənlər bidətə rəddiyyə vermək məqsədilə bu kitablardan istifadə bilər. Məsələn, rafizilərin “Usul əl-Kəfi”, “Fəslul-Xitab” kitabı kimi.

İkinci növ; Sünnə və bidətlə qarışıq olan kitablar. Belə kitabları da yalnız alimlər oxuya bilər. Onlar haqq ilə batili ayırd edə bilirlər, lakin mən belə şeyləri çox nəql etməyi məsləhət görmürəm. Çünki belə olanda qarışıqlıq əmələ gəlir və bu kitabları oxuyanlar elə bilir ki, bu kitabın müəllifi Əhli Sünnədənir. Əksinə mən belə düşünürəm ki, bu kitablardan sitat gətirən adam haşiyədə müəllifin zəlalətini qeyd etsin və Əhli Sünnənin mövqeyinə uyğun olduğuna görə nəql etdiyini desin. Mənə görə belə şeyləri nəql etmək düzgün deyil. Xüsusən də, bizim əsrdə mənhəclərin bir-birinə qarışdığı vaxtda Sünnə əhlindən nəql etmək daha yaxşıdır. Haqq mənhəcin batil yolda olanlardan olan sitatla qorunmasını məsləhət görmürəm. Allaha həmd olsun ki, sələflərin kitabları

çoxdur. Sadəcə biz görmüşük ki, bəzi fəzilətli alimlər bidətçilərin kitablarından sitat gətirmişlər. Biz həmin alimlərə bidətçi demirik və ya onları bidətə yol açmaqda ittiham etmirik. Allahdan bağışlanma diləyirəm, onlar belə şeylərdən uzaqdırlar. Sadəcə mənə görə sələflərin kitablarından nəql olunması daha salamatdır, çünki bu kitablar haqla doludur. Lakin o alim həmin ifadəni bidətçinin kitabından daha salamat görüb, çünki ola bilər ki, o söz haqqa müvafiq olub və ya şahid gətirmək kimi gətirib. Yəni o sözü müstəqil şəkildə gətirməyib.

Üçüncü növ; İçində bidət olmayan, lakin müəllifin bidət əhlindən olması. Müəllif kitabda bidətini yaymayıb və bidətə dəvət etməyib. Onun əsas məqsədi Əhli Sünnə kitablarını təhqiq etməkdir. Ticarətçinin misalı kimi, o ticarət edib yaşamaq istəyir, kitabı təhqiq edir və heç bir azğınlıq salmır. Bu məsələ genişdir.

İkinci növə əz-Zəməxşərinin “Kəşşəf” kitabını misal gətirmək olar. Adı Muhəmməd ibn Amr idi. Ləqəbi Cərullah idi. O, azğın mötəzili idi, lakin alimlər ondan bəzi lüğət sözlərinin izahını gətiriblər. Üçüncü növə mütləq olaraq deyə bilməsəm də, belə kitablardan Əhli Sünnənin düşməni olan sufi Əbu Ğuddəni gətirmək olar. O, ən-Nəsəinin “əs-Sunən” əsərini təhqiq etmişdi.

ALTINCI SUAL

“Kiməsə bidətçi deməklə bidət sahibi demək arasında fərq vardırımı?”

CAVAB

“Mənə görə fərq açıq-aydındır. Mən sizə bildiyimi və elm əhlindən eşitdiyimi bəyan edəcəm. Alimlər hüccət qaldırılan şəxsə bidətçi deyirdilər. O, zəlalət əhlidir, azan və azdırandır. Bəzən çəkəndirmək və onun qayıtması üçün onunla sərt davranaraq da bidətçi deyirdilər. Amma bir kəsə bidət sahibi deməkdə hüccət şərt deyil. Sadəcə deyilir ki, bu bidət sahibidir, yəni onda bidət var. Bu ümumi sözdür. Amma bidətçi kimi təyin etmək xüsusidir. Diqqətli olun və bunu başa düşün”.

YEDDİNCİ SUAL

“Bəziləri aylarla, illərlə hibzilərlə - ixvanul-muslimin və təbliğ camaatı ilə durub-oturur və dəlilləri də odur ki, “biz onlarla nəsihət etmək üçün oturub-dururuq”. Bidətçilərlə bu cür davranmaq sələflərin əməllərinə müvafiqdirmi?”

CAVAB

“Təbii ki, nəsihətin sonu olmalıdır”. Bu nəsihətdə iki şey ola bilər; ya nəsihət olunan insan qulaq asıb qəbul edəcək və haqqa qayıdacaq. Ya da inadkarlıq edib qəbul etməyəcək. Bunu (nəsihəti) uzatmaq düzgün deyil. Bu məsələ çox da uzun çəkməməlidir. Nadir hallarda bu uzun oturub-durmalar həmin insanlarda yumşaqlıq və ya onların haçansa qayıtmaq hissini olmasına görə ola bilər. Amma onlara da ehtiyatlı olmaq vacibdir. Onlarla çox yaxın olmaları düz deyil. Həmçinin bidət əhlinin məclislərində - onların çox olduğu yerlərdə və onlarla qaynayıb-qarışmaq kimi yaxınlaşmalar düz deyil. Bu sələflərin əməli deyil və bu günə qədər öyrəndiyimiz belə deyil. Məsələdə təfəsilat var”.

SƏKKİZİNCİ SUAL

“Bəzi özlərini elmə nisbət edənlər deyirlər ki, “İslam camaatından azanların xətələrini bəyan etmək və onların halını açıqlamaq – haqq yoluna sədd çəkən bir mənhəcdir. Bu yol qəlbi daşlaşdırır, cavanlar arasında soyuqluq və parçalanma yaradır”.³³ Bu söz düzgündürmü?”

CAVAB

Əvvəldə mən sizə Peyğəmbərin ﷺ və sələflərin ﷺ çəkindirmələrini bəyan etmişdim. Amma görürəm ki, təkrar etməyə ehtiyac var. Abdullah ibn Amr ؓ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Məndən qabaq elə bir peyğəmbər olmayıb ki, ümmətini xeyirə yönəldib, şərdən çəkindirməsi ona vacib olmasın”.³⁴

Ümmətə nəsihət edən elm əhlinə Kitab və Sünnəni sələfin mənhəcinə uyğun şəkildə öyrətmələri, həmçinin insanlara xeyir olanı bəyan etmələri və şəər olanlardan çəkindirmələri vacibdir. İstər bu bidətlər camaatlardan olsun, istərsə də şəxslərdən olsun - onlardan çəkindirmək buna aiddir. Peyğəmbərin ﷺ sünnəsinə, səhabələrə və onlardan sonra gələnlərin həyatına nəzər salsaq, onların bidətdən çəkindirməsini görürük.³⁵

---

³³ Bu iddia batil iddiadır, çünki sələflər cavanlara müxaliflərdən və hava (bidət) əhlindən çəkindiriblər. Muhəmməd ibn Abdullah əl-Ənsari ؓ Süleyman ibn Ərşam haqda demişdir: “Biz cavan idik. O bizi onunla oturmaqdan çəkindirirdi, çünki o, qədəri idi”. (İbn Adiy “əl-Kamil” 4/229).

³⁴ Muslim, 3431, 4882.

³⁵ Şeyxin dediyi sələflərin yoludur. Sələflər həddi-bülüğa çatmayan uşaqları belə bidət əhlindən çəkindirərdilər. Habelə onların adlarını da çəkirdilər. Necə ki Asim demişdir: “Biz həddi-bülüğa çatmayan uşaq ikən Əbu Abdur-Rahmən əs-Suləminin yanına gəlirdik. O bizə deyirdi: “Əbu Əhvasdan başqa qassaslarla (hekayələr danışanlarla) oturmayın və Şəqiqdən çəkinin!” Şəqiq xavariclərin rəyində idi. Bu Şəqiq Əbul-Vabil

Sünnədə olan dəlillərdən Məkkənin fəthindən sonra olan hadisədir. Əbu Vaqid əl-Leysi ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ ilə birlikdə Məkkədən Huneynə tərəf yola çıxmışdıq. Biz o vaxtlar təzə müsəlmanlardan idik və küfrdən yenicə çıxmışdıq. Müşriklərin üstündən silahlarını asdıqları böyük bir Sidr ağacı var idi. Onun ətrafında yığışaraq öz adət ənənələrini yerinə yetirir və o ağacı “Zətu Ənvat” deyə çağırırdılar. Biz də bu böyük Sidr ağacının yanından keçdikdə: “Ey Allahın Peyğəmbəri! Onların “Zətu Ənvat” olduğu kimi bizim üçün də “Zətu Ənvat” düzəlt”- dedik. Peyğəmbər (Allahın ona salavat və salamı olsun) buyurdu: “Allahu Əkbər! Şübhəsiz ki, bunlar hamısı keçmiş adət ən-ənələrdir. Nəfsim əlində olana and olsun ki, siz İsrail oğullarının Musadan istədikləri şeyin eynisini məndən istədiniz: “...**Bizə onların sitayiş etdikləri bütlər kimi bir büt düzəlt!**” (əl-Əraf, 138). Həqiqətən, siz əvvəlkilərin adət ənənəsi ilə gedəcəksiniz”.³⁶ Peyğəmbər ﷺ müharibədə idi, düşməne tərəf gedirdi və qoşunun beş və ya altıda biri bu sözləri deyirdi. Buna baxmayaraq onların bu sözlərinin səhv olmasını dedi.

Ömər ibn əl-Xəttab ﷺ deyir: “Rəy əhlindən çəkinin! Allah Elçisinin ﷺ hədislərini öyrənmək onları yormuş və onlar öz məntiqlərinə əsaslanaraq danışmağa başlamışlar. Özləri haqq yoldan azmış və başqalarını da azdırmışlar”.³⁷

Ubadə ibn əs-Samitə ﷺ deyirlər ki, Əbu Muhəmməd (Əbu Muhəmməd səhabə idi) vitr namazının vacib olduğunu deyir. Ubadə ibn əs-Samit ﷺ dedi: “Əbu Muhəmməd yalan danışır, çünki Peyğəmbər ﷺ demişdir: “Uca Allah bəndələrinə beş namazı vacib edib...”³⁸

---

olan deyildi”. (Muslim, Müqəddimə - Hədis rəvayət edənlərin və xəbər gətirənlərin eyiblərini açmaq və imamların bu haqda sözləri, 1/19).

³⁶ Əhməd, 21950; 22245; ət-Tirmizi, 2180, 2335.

³⁷ əd-Dəraqutni “Sunən” 5/256.

³⁸ Əhməd, 22745; Əbu Davud, 425.

əz-Zəhəbi رحمته Mizan əsərində Amr ibn Ubeyd əl-Mötəzili əl-Qədərinin tərcümeyi halında Asim əl-Əhvalın رحمته belə dediyini rəvayət etmişdir: “Qatədə ilə oturduqda, Amr ibn Ubeydin adını çəkdim. Qatədə isə ona (əqidəsinə görə) tən etdi. Mən dedim: “Mənə elə gəlir ki, alimlər bir-biri ilə belə danışıqları yaxşı deyil”. O da dedi: “Ey Asim! Bilmirsən ki, bir adam bidət etdikdə, bizə onun adını çəkib ondan çəkəndirmək vacibdir!”³⁹

Cərh və Tədil kitabları, Sünnə kitabları buna şahiddir; İbn Batta əl-Əkbərinin “əl-İbənə”, əl-Lələkəinin “Şərh Usuli Əhli Sunnə” və digər bir çox əsərlərdə bidətçilərin eyiblərini bəyan etmək, onlardan çəkəndirmək, onları rədd edib ayrıca adlarını açıq şəkildə çəkmək haqda misallar çoxdur. Bununla da bu sözü deyən insan ya cahildir, ya da bidət sahibi olması bilinir. O, bununla öz bidətinə üzrlü və köməkçi qayda gətirir: **“İttifaq etdiyimiz məsələlərdə birləşirik, ixtilaf etdiklərimizdə isə bir-birimizi üzrlü görək”**. Bu qayda aydın batil qaydadır və “İxvanul-Muslimin” təşkilatının qaydasıdır. Belə deyən adama bu mövqenin xəta olmasını nəsihət edin. Ona bu səhv mənhəci tərək etməsi vacibdir. Əgər nəsihəti qəbul etsə, o sizdəndir, qardaşınızdır. Yox, əgər nəsihəti qəbul etməsə, ondan uzaq durun”.

---

³⁹ əz-Zəhəbi “Mizan əl-İtidal” 3/273.

DOQQUZUNCU SUAL

“Bəzi özünə sələfi deyənlər iddia edirlər ki, “biz müəyyən bir əməli etmək və cavanları toplamaq üçün bunu cəmiyyətlər vasitəsilə etməliyik”. Onlar sələflərin heç nə etməmələrini dəlil gətirirlər: “Sələflər əməl etmirlər, onların işləri yalnız rədd etməkdir. Onlarda şiddət var və insanların onlardan qaçmasına səbəb olurlar”. Bu kimi şeylər sələfi dəvətində vardırımı?”

CAVAB

“Bu məsələyə üç şeylə cavab verilir:

Birincisi, Peyğəmbərin ﷺ vaxtından indiyə kimi Əhli Sünne vəl-Cəməanın mənhəci insanlara haqqı nəsihət etmək və haqqı bəyan etmək olub. Mən sizə bu əsəri deyəcəm: Peyğəmbər ﷺ belə buyurur: “Bütün müxaliflərə - təhrif edənlərin və təhrifdə ifrata varanların, batil əhlinin, cahil təfsirlərin və təvillərin əksinə olan alimlər olacaq”.⁴⁰

İkincisi, sələf mənhəci yalnız rədlərlə bitmir. Sələf mənhəcində kitabları insanlara öyrətmək və bunun da içində bidət əhlinə rəddiyyələr var. Bu rədlər də bidətin qarşısını kəsmək üçündür.

Üçüncüsü, mən ancaq rəddiyyələrlə məşğul olan alim tanımıram. Elm də öyrədir, rədlər də verir. Ola bilsin rədləri çox olsun. Bu da vəziyyətə görədir. Sələfi dəvətinin ancaq rədlə məşğul olmasını və rədlərin şiddət olmasını iddia edənlər səhv fikirdədirlər. Bu təhlükəli yoldur. Mən elə zənn edirəm ki, o, bidət əhlini gizlətmək, qorumaq istəyir. Ona qarşı yaxşı zəndə olsaq, onun Allah yoluna dəvətdən xəbəri olmadığını və sələfi

---

⁴⁰ ət-Tabərani “Musnədiş-Şəmiyyin” 599. əl-Albani “Mişkətul-Məsəbih” (248) əsərində səhih olduğunu bildirmişdir.

mənhəcində cahil olmasını deyə bilərik. Amma ola da bilər ki, əqidəsi xarəbdır, batil və bəzədilmiş mənhəcini gizlədir”.

ONUNCU SUAL

“Sələf mənhəcində olan adam nə zaman sələf mənhəcindən çıxır və nə zaman onun sələf olmaması barədə hökm verilir?”

CAVAB

“Bu məsələni elm əhli artıq bəyan edib, kitablarında və nəsihətlərində göstərmişlər. Bu onların mənhəcindəndir. Adam Əhli Sünnənin üsul qaydalarına, əsaslarına müxalif olarsa, ona hüccət çatarsa, lakin təkəbbürlük edib dönməzsə, artıq sələfilikdən çıxır. Həmçinin fiqh məsələlərində də bu cürdür. Əgər hansısa bir fiqhi məsələdə dində bir məsələyə müxalif olsa, bu fiqhi məsələdə dostluq və düşmənçilik etsə, sələfilikdən çıxır.

Allah sizə bərəkət versin və sizi xeyirlə mükafatlandırın! Allahın salamı, salavatı və bərəkəti Muhəmmədə, onun ailəsinə və səhabələrinin üzərinə olsun! Allah bizi və sizi hidayətə yönəldənlərdən, əməlisalehlərdən və islah edənlərdən etsin!

Mündəricat

✓ Birinci sual	3
✓ İkinci sual	9
✓ Üçüncü sual	13
✓ Dördüncü sual	16
✓ Beşinci sual	18
✓ Altıncı sual	20
✓ Yeddinci sual	21
✓ Səkkizinci sual	22
✓ Doqquzuncu sual	25
✓ Onuncu sual	27